

УДК 378.147:[373.5.011.3-051:811.111]:028-021.412.1:[004.738.5:82-92]

DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2023-1-4>

## Навчання критичного читання автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань майбутніх учителів англійської мови

**Подосиннікова Ганна Ігорівна<sup>1</sup>**

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Суми, Україна

E-mail: [anna.podosinnikova@gmail.com](mailto:anna.podosinnikova@gmail.com),

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6123-4845>

Researcher ID: HNR-8916-2023

Стаття присвячена одній з актуальних проблем сучасної методики навчання іноземних мов і культур – формуванню умінь критичного читання майбутніх учителів англійської мови на матеріалі автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань. Зокрема, визначено поняття «критичне мислення», «критичне читання». Розглянуто різні трактування поняття «критичне мислення» у психологічній і педагогічній літературі; окреслено ключові ознаки критичного мислення в освітній площині. Основна увага зосереджується на теоретико-методичних засадах розвитку вмінь критичного читання у майбутніх учителів англійської мови на матеріалі автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань. Окреслено основні методичні типи читання, розкрито особливості критичного читання у порівнянні з аналітичним читанням. Розглянуто вміння критичного читання. Надано характеристику основних етапів розвитку критичного мислення у кореляції з етапами навчання критичного читання. Обґрунтовано методичний потенціал автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань у формуванні вмінь критичного читання майбутніх учителів англійської мови. Визначено, що основною метою формування вмінь критичного читання майбутніх учителів англійської мови на матеріалі автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань є розвиток когнітивних умінь та здатності студентів ефективно вирішувати суспільні, наукові, практичні та професійні проблеми. Розглянуто стратегії формування вмінь критичного читання на матеріалі автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань у майбутніх учителів англійської мови: анування тексту, попередній перегляд, контекстуалізація, постановка питань, рефлексія, виклад тексту в загальних рисах і стислий виклад, висловлення оцінної думки, порівняння та протиставлення текстів, що мають спільну тематичну спрямованість тощо. Запропоновано методичні прийоми розвитку критичного мислення у процесі навчання читання майбутніх учителів англійської мови.

**Ключові слова:** компетентність у читанні, критичне читання, критичне мислення, вміння критичного читання, автентичні тексти, публіцистичні тексти, інтернет-видання, прийоми розвитку вмінь критичного мислення, англійська мова, майбутні вчителі.

**Вступ.** Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів англійської мови (АМ) із використанням автентичних матеріалів і новітніх інформаційно-комунікаційних технологій є однією з актуальних проблем сучасної методики навчання іноземних мов і культур. Враховуючи радикальні зміни у світовому інформаційному просторі, за образним висловленням, «young adults have been increasingly submerged in a sea of information available at their fingertips» (Le Van Ha, Wan Roselind, Chong Su Li, 2022), є очевидною необхідність формування у майбутніх учителів умінь орієнтуватися в інформації, обирати, аналізувати, критично оцінювати та шукати її для подальшого використання у своїй науковій та педагогічній діяльності. До завдань навчання читання на рівні іншомовної комунікативної компетентності С (С1-С2) належить формування вмінь *критичного читання* (КЧ): навчити здобувачів освіти працювати із великим обсягом інформації на різні теми, яка подана у різних типах текстів, критично осмислюючи її для професійного, академічного та особистісного розвитку (Бігич, 2019). Відповідно, серед навчальних матеріалів, рекомендованих чинною програмою підготовки майбутніх учителів АМ, визначено різножанрові нехудожні тексти, переважно медійного та суспільно-політичного характеру (Програма, 2001).

Питання розвитку критичного мислення у контексті оновлення змісту освіти і впровадження новітніх освітніх технологій досліджували А. Авершина, К. Бабанов, К. Баханов, О. Белкіна-Ковальчук, Ю. Безвін, В. Біблер, О. Бігич, Л. Брунер, Л. Виготський, Т. Воропай, Н. Вукіна, І. Загашев, І. Зязюн,

<sup>1</sup> кандидат педагогічних наук, доцент, в.о.завідувача кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

С. Заїрбек, М. Красовицький, А. Лосєв, В. Макаренко, І. Муштавінська, Т. Непокупна, В. Олійник, О. Пехота, Л. Пироженко, О. Пометун, Г. Сиротенко, С. Терно, О. Туманцова, О. Тягло, Н. Цьома, Т. Яковенко та ін. У свою чергу, іноземні педагоги та психологи (У. Аткинсон, Д. Брунер, М. Вертгеймер, Д. Дьюї, Д. Елліс, А. Кроуфорд, Д. Клустер, М. Лімпан, К. Меридіт, С. Метьюз, Ж. Піаже, Р. Пол, Е. Саул, Р. Стернберг, Д. Стіл, К. Тавріс, Ч. Темпл, К. Уейд, Д. Халперн, Дж. Чаффа, Дж. Шерман та інші) розглядають формування навичок критичного мислення крізь призму набуття компетентності та її реалізації особистістю з урахуванням системи індивідуальних і суспільних цінностей та ідеалів. Розвиток критичного мислення є ядром низки освітніх технологій (інтерактивне навчання, медіаграмотність, проектна діяльність тощо) і численних методик, предметом або складником програм вищої освіти багатьох країн світу. Але проблема розробки методики навчання КЧ майбутніх учителів АМ на матеріалі автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань ще не отримала цілісного теоретико-методологічного та практичного вирішення.

**Мета та завдання дослідження.** Мета статті – дослідити теоретико-методичні засади розвитку вмінь критичного читання у майбутніх учителів АМ на матеріалі автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань. Завдання дослідження – визначити поняття «критичне мислення», «критичне читання»; розглянути різні трактування поняття «критичне мислення» у психологічній і педагогічній літературі, його ключові ознаки в освітній площині; розкрити особливості критичного читання у порівнянні з іншими методичними типами читання; схарактеризувати вміння критичного читання; визначити основні етапи розвитку критичного мислення у кореляції з етапами навчання критичного читання; обґрунтувати методичний потенціал автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань у формуванні вмінь критичного читання майбутніх учителів АМ; визначити мету формування вмінь критичного читання майбутніх учителів англійської мови на матеріалі автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань; розглянути стратегії формування вмінь критичного читання на матеріалі автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань у майбутніх учителів АМ та відповідні методичні прийоми розвитку критичного мислення.

**Методи дослідження.** У статті використано такі методи досліджень: теоретичні (узагальнення та систематизація інформації з наукової літератури; синтез і узагальнення науково-теоретичних та методичних даних, екстраполяція тощо), емпіричні (спостереження за освітнім процесом), прогностичні (експертна оцінка), експериментальні (вивчення результатів діяльності студентів, пошуково-розвідувальний етап педагогічного експерименту).

**Результати дослідження.** На етапі теоретико-методологічного дослідження було визначено таке.

Читання – це важливий засіб мовленнєвої комунікації, передання досвіду, особистісного розвитку; формування компетентності у читанні є одним із ключових компонентів мети навчання майбутніх учителів АМ (Програма, 2001). Читання є рецептивним видом мовленнєвої діяльності, основу якого складають сприйняття, перероблення та осмислення письмового тексту (Методика, 2013). Процес читання значною мірою зумовлений особливостями читача: минулим досвідом; так званим «лінивим читанням» та «упередженим читанням», за термінологією Д. Спірс (Deanne K. Milan, or Deanne Spears); впливом середовища та впливом світогляду на прочитане (Spears, 2012). "Ліниве читання" (lazy reading) можливе за умови читання з неповним розумінням тексту, використанням здогадки значення окремих слів. Слова можуть бути неправильно зрозумілі, а думки помилково інтерпретовані. "Упереджене" читання (reading with bias or prejudice) відбувається у разі наявності у читача вузького, незначного досвіду або параноїдальних цінностей, які втручаються у процес критичного читання. Запобігти цьому може розвиток прагнення бачити події з іншого погляду (Безвін, 2017; Spears, 2012). Неточна інтерпретація основної думки прочитаного може виникати, якщо автор тексту немає на меті маніпулювати думкою читача, але сам читач може помилково трактувати ту чи ту думку, спираючись на власний минулий досвід. Як результат, збалансований публіцистичний текст, в якому автор презентує та коректно обґрунтовує кілька поглядів, щоб об'єктивно висвітлити події, може трактуватись як упереджений (Безвін, 2017: 38).

Вітчизняні та зарубіжні дослідники виділяють такі основні види читання: «ознайомлювальне», спрямоване на розуміння основного змісту тексту, теми / ідеї («skimming»); «переглядове», яке відбувається для пошуку необхідної інформації або інформації, що зацікавила («scanning»); «вивчаюче / аналітичне», спрямоване на повне, глибинне розуміння основного змісту, детальне розуміння тексту не лише на рівні змісту, але і сенсу («reading for detail») (Методика, 2013; Harmer, 2015). Виокремлюють також «екстенсивне читання» («extensive reading»), «інтенсивне читання» («intensive

reading»), «послідовне читання» («reading sequences») (Halpern, 2014; Harmer, 2015 та ін.) та «критичне читання» («critical reading») (Безвін, Подосиннікова, 2019; Spears, 2012; Wallace, 2003 та ін.).

Д. Спірс пояснює відмінність аналітичного читання від критичного: аналітичне читання вимагає пильної уваги до багатьох елементів (основна та другорядні ідеї автора, структура, вибір слів і їх конотація тощо). З практикою досвідчений читач може майже без зусиль розуміти потік слів автора, і на цьому етапі потрібно володіти достатнім досвідом для пошуку основної ідеї, усвідомлення наряду думок автора, розрізнення типів мовлення, методів розвитку, тону і тощо (Spears, 2012). Зміст КЧ автор розуміє ширше: виходячи за межі аналітичного читання, «хороший читач» має також розвинути в собі здоровий скептицизм, здатність оцінювати точність, справедливість, релевантність, значущість інформації, ідей, суджень автора тексту (Spears, 2012: 262). Як наголошує Д. Спірс, прикметник «критичне» у складі терміна «критичне читання» не означає применшення авторитету чи прискіпуювання, а радше ретельне оцінювання інформації, формулювання логічних суджень і застосування мисленнєвих умінь і навичок. Це потребує відкритості мислення, відмови як від безапеляційного прийняття прочитаного, так і від заперечення ідей лише тому, що вони відрізняються від переконань читача (Spears, 2012: 262-263).

До мовленнєвих умінь компетентності у читанні відносять уміння: знаходити основну інформацію у тексті, прогнозувати його зміст; вибирати головні факти, ігноруючи другорядні; вибіркового розуміння необхідної інформації прагматичних текстів, з опорою на здогадку та контекст; пропускати невідомий та несуттєвий для розуміння тексту мовний матеріал. Компенсаційні вміння – використання мовної та контекстуальної здогадки для розуміння тексту, ігнорування невідомого матеріалу, що є несуттєвим для розуміння. До інтелектуальних умінь читання належать ймовірне прогнозування, критичне оцінювання того, що прочитано, поєднання під час зорового сприйняття тексту мнемічної та логіко-смиислової діяльності, класифікація та систематизація здобутої інформації тощо. До навчальних умінь читання відносять організаційні вміння (самостійне опрацювання), використання електронних засобів навчання тощо (Методика, 2013: 370).

До *вмінь КЧ* Д. Спірс відносить базові вміння аналітичного читання (розширення словникового запасу з особливим акцентом на використанні контекстних підказок; визначення головної ідеї в абзаці і в тезі есе, визначення мети автора та провідного типу мовлення; доведення правильних висновків; розрізнення методів розвитку абзаців, організаційних зразків та логічних зв'язків між ідеями; розуміння й аналіз конотативної та фігуральної мов; визначення тону автора, зокрема вміння розпізнати різноманіття відтінків і тонкощів іронії), і поряд з ними – специфічні вміння КЧ: знаходження нессформульованих припущень, ідентифікація аргументів, зважування доказів, розрізнення індуктивного та дедуктивного мислення; розпізнавання помилкових закликів, тверджень і типових логічних помилок; отримання задоволення від читання творів короткої форми (Spears, 2012: 12). У свою чергу, М. Уоллес характеризує критичних читачів («critical readers») як активних суб'єктів, які піддають сумніву, підтверджують й оцінюють те, що вони читають. Щоб читати критично, потрібно активно виявляти й аналізувати докази, які наводить автор тексту; вміти розпізнавати мету автора, розуміти тон й елементи переконання, а також ідентифікувати ознаки упередженості, доходити висновків з наявних у тексті доказів (Wallace, 2003).

Вміння КЧ невідривно пов'язані з розвитком умінь критичного мислення, тож розглянемо його детальніше. У психолого-педагогічній літературі поняття «критичне мислення» розглядають як: властивість активності розуму, як прояв самостійності мислення особистості, оцінний та контролюючий компонент інтелектуальної діяльності, як уміння визначити проблему і окреслити оптимальну стратегію її розв'язання, як складник, що сприяє формуванню моральних якостей індивіда, як засіб успішної адаптації в умовах змін тощо. Серед учених, які досліджували роль критичного мислення із філософського, психологічного та педагогічного поглядів, можна виділити таких дослідників, як Е. де Боно, Дж. Дьюї, Д. Халперн, Д. Клустер, Р. Джонсон, Дж. Стіл, К. Меридіт, С. Плаус, Р. Поль.

За Д. Халперн, критичне мислення – це свідоме використання когнітивних умінь або стратегій, які збільшують вірогідність бажаного результату; воно є цілеспрямованим, раціональним, аналітичним, спрямованим на творче вирішення проблеми (Halpern, 2014). Р. Пауль наголошує на важливості соціального аспекта критичного мислення: критичне мислення є дисциплінованим, демонструє досконалість відповідно до особливого способу думки; якщо дисциплінованість слугує інтересам окремого індивіда або групи, ігноруючи інших людей або групи, – це софістичне або слабке критичне мислення; а якщо дисциплінованість ураховує інтереси різноманітних людей або груп – це досконале або сильне критичне мислення (Paul, 1990: 51). О. Тягло стверджує, що критичне мислення – це процес

оцінки достовірності, точності або цінності чого-небудь, здатність шукати і знаходити причини й альтернативні погляди, сприймати ситуацію в цілому і змінити свою позицію на основі фактів і аргументів (Тягло, 2017). За С. Терно, критичне мислення – це наукова оцінка позитивних та негативних рис дійсності, здатність використовувати певні прийоми оброблення інформації, що дозволяють отримувати бажаний результат (Терно, 2011). У навчанні іноземних мов, за О. Бігич, критичне мислення є сукупністю якостей і вмінь, які зумовлюють високий рівень дослідницької культури суб'єктів освітнього процесу; в такому рефлексивному / оцінювальному мисленні знання, як складник компетентності, є не кінцевим, а відправним пунктом (Бігич, 2019).

Загальновізнано, що головне призначення критичного мислення – рішення проблем (завдань), а його головним результатом – є судження.

У науковій літературі запропоновано теоретичні засади навчання та учіння, які зорієнтовано на *стадії реалізації критичного мислення* як складного ментального процесу: воно започатковується стадією виклику – формулювання певної проблеми чи питання, пробудження інтересу, прогнозування змісту нової інформації; продовжується стадією осмислення – пошуком та розумінням інформації, інтеграцією нових ідей, знань, навичок і вмінь до власного досвіду; завершується стадією рефлексії – аналізом здобутої інформації, творчим синтезом і прийняттям логічно обґрунтованого зваженого рішення, що стосується шляхів розв'язання проблеми (Halpern, 2014). На цій основі американські дослідники (А. Кроуфорд, Е. Саул, С. Метьюз, Д. Макінстер) розробили навчальну технологію «Розвиток критичного мислення через читання і письмо», яка спрямована на формування навичок роботи з інформацією з опорою на критичне мислення, підготовку учнів, які вміють логічно мислити, спілкуватися, чути і слухати інших. Це система фаз роботи та методичних прийомів, які спонукають учнів до дослідницької творчої активності, створюють умови для засвоєння матеріалу, узагальнення здобутих знань (Crawford, Makinster & Mathews, 2005).

Автентичні публіцистичні тексти інтернет-видань мають значний методичний потенціал відносно формування вмінь КЧ майбутніх учителів АМ. Публіцистичні тексти висвітлюють новини, події, проблеми різних сфер життя світу та регіону – це забезпечує особистісно-зорієнтований підхід до навчання, розвиває інтелект, розширює світогляд студентів, поглиблює соціокультурні знання та залучає до діалогу культур (Ю. Безвін (2018), Ю. Британ (2014), В. Волік (2014), В. Храброва (2014), Н. Цибкова (2010) та ін.). Автентичні електронні газети та журнали подають актуальну інформацію сучасними засобами, що створює мотиваційну базу оволодіння читанням АМ (Подосиннікова, Огієнко, 2020) та майбутньою професією, комунікативну та проблемну ситуацію спілкування, стимулює мислення, провокує обмін думками, залучає до природного мовленнєвого середовища. З іншого боку, навіть ЗМІ «якісного типу» (quality press) не тільки відображають події наявної дійсності, але й інтерпретують, позиціонуючи масовій аудиторії бачення того, що відбувається, кризь призму певної системи культурних цінностей та політичних орієнтирів (Безвін, 2017: 59). Майбутнім учителям АМ важливо навчитися, здобувачи інформацію у процесі читання автентичних публіцистичних текстів, зіставляти її з минулим досвідом і фактами, розрізняти упередженість думок чи суперечності, тобто розвивати критичне мислення.

**Обговорення результатів.** Як показали дослідження О. Бігич (Бігич, 2019) та результати власних розвідок (наукове спостереження та серії розвідувального етапу експерименту, проведені у 2018-2021 н.р. серед студентів 4 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) факультету іноземної та слов'янської філології Сумського державного університету імені А. С. Макаренка), екстраполяція ідей технології розвитку критичного мислення на підготовку майбутніх учителів АМ як з теоретичних, так і практичних фахових дисциплін дає змогу підвищити ефективність сприйняття студентами нової інформації, посилити інтерес до конкретного матеріалу та самого процесу учіння, розвивати аналітичне мислення, вміння виділяти причинно-наслідкові зв'язки, нехтувати непотрібною / хибною інформацією, розуміти взаємозв'язок різних її частин, мислити самостійно, творчо й співпрацювати з іншими.

**Метою формування вмінь КЧ майбутніх учителів АМ** (на матеріалі автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань) є удосконалення розумових здібностей, формування навичок і вмінь використання спектру стратегій, які дають змогу працювати із вилученою у процесі читання інформацією задля ефективного вирішення соціальних, наукових і практичних проблем.

Запропоновані *етапи та завдання навчання критичного читання* майбутніх учителів АМ на матеріалі автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань подано у таблиці 1.



Таблиця 1

*Етапи, мета та завдання навчання критичного читання майбутніх учителів англійської мови на матеріалі автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань*

Стадія реалізації критичного мислення / фаза розвитку критичного мислення / етап навчання критичного читання	Мета та завдання навчання критичного читання у процесі роботи з автентичним публіцистичним текстом інтернет-видання
Виклик. Фаза актуалізації (передбачення). Передтекстовий етап	Викладач спрямовує студента на те, щоб розмірковувати над темою, проблематикою тексту, типом інтернет-видання і формулювати запитання. Завдання: 1) актуалізувати в пам'яті наявні знання про проблему, інтернет-видання, 2) неформальним способом оцінити те, що студенти вже знають (включаючи їхні хибні уявлення), 3) визначити цілі навчання, 4) сфокусувати увагу на темі, пов'язаних проблемах, репутації видання 5) представити контекст для розуміння нових ідей, 6) прогнозувати зміст тексту.
Осмислення. Фаза побудови знань. Текстовий етап	Викладач спрямовує студента на аналіз проблеми, пошук та обґрунтування відповідей на запитання. Завдання: 1) порівняти очікування учнів з інформацією тексту, 2) переглянути очікування й сформулювати нові, 3) визначити основні інформаційні блоки та проблеми, 4) відстежити процеси мислення учнів, 5) дійти висновків щодо матеріалу, 6) поєднати зміст тексту з особистим досвідом, 7) поставити запитання щодо вилученої інформації, 8) з'ясувати деталі, 9) обміркувати матеріал, відповіді на попередні питання, 10) шукати нові запитання та відповіді на них.
Рефлексія. Фаза консолідації. Післятекстовий етап	Викладач спрямовує студента на рефлексію. Завдання: 1) підсумувати основні ідеї тексту, 2) інтерпретувати ці ідеї, 3) поділитися власними думками, 4) дати особисті відповіді, 5) перевірити ці ідеї, 6) оцінити процес навчання, 7) поставити додаткові запитання, 8) осмислити проблеми, що вивчили, та поставити самим собі запитання про те, що це значить для них, як це змінює їхні попередні думки, і як вони зможуть це використати.

Список стратегій розвитку критичного мислення у процесі формування вмінь КЧ базується на загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти (Загальноєвропейські рекомендації, 2003: 84) і включає: анування тексту, попередній перегляд, контекстуалізація, постановка запитань учнями, рефлексія, виклад тексту в загальних рисах і стислий виклад, вираз оцінної думки, порівняння та протиставлення різних текстів, що мають загальну тематичну спрямованість тощо. 1. *Анотація* здійснюється безпосередньо на сторінках тексту; включає в себе підкреслення ключових слів, написання коментаря або запитань на берегах, висновків окремих частин тексту, висування гіпотез за допомогою ліній різного кольору і стрілок, нумерацію послідовності подій, позначки всього того, що є незвичайним або суперечливим. 2. *Попередній перегляд* готує студентів до розуміння нового тексту, знайомство з ним перед читанням; ця стратегія допомагає зрозуміти тему і структуру тексту; в цьому випадку нову інформацію можна почерпнути із заголовка або переглядового читання. 3. *Контекстуалізація* – це осмислення тексту в рамках історичного, біографічного або культурного контексту; при читанні тексту студенти розглядають і оцінюють події крізь призму свого особистого життєвого досвіду, почасти забуваючи про те, що в тексті описуються події в інших реаліях, і для його критичної оцінки необхідно зрозуміти різницю між сучасними уявленнями і тими, про які йдеться у тексті, з їх системою цінностей, мораллю і особливостями. 4. *Складання запитань до тексту* допомагає більш глибоко проникнути в зміст тексту і краще запам'ятати прочитаний матеріал; важливо, що кожне запитання має бути сформульовано самостійно і зосереджено на основній ідеї тексту. 5. *Рефлексія* – це осмислення тексту на особистісному рівні; рекомендується робити особливі позначки на полях тексту, якщо його зміст не відповідає думці, поданням або переконанням студента. 6. Виклад у загальних рисах і стислий виклад – різні, хоча й пов'язані види діяльності. *Виклад у загальних рисах*

може бути частиною процесу анування, він спрямований на розуміння головних ідей тексту, а також подій, фактів, що підтверджують ці ідеї. *Стислий виклад* не обмежується простим переліком ідей, а повністю реконструює текст і представляє його в новому вигляді на основі творчого переосмислення, що демонструє критичне розуміння того, що було прочитане. 7. *Висловлення оцінного судження* про текст – важливий прийом, який використовується для формування вміння висунути гіпотезу, дійти висновків, спираючись на конкретні факти, які містяться в прочитаному матеріалі в прямому і завуальованому вигляді у формі підтексту; саме розуміння імплікації є глибинним осмисленням матеріалу. 8. *Порівняння і протиставлення* подібних за темами текстів допомагає студентам краще проникнути в їх тематичні особливості, а найголовніше, навчитися доходити інформованих обґрунтованих висновків на основі аналізу та синтезу інформації з різних джерел. Зауважимо, що стратегії можуть бути перенесені з інших навчальних предметів, сфер життя, діяльності.

У процесі формування вмінь КЧ у майбутніх учителів АМ на матеріалі автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань можна використати низку прийомів інтерактивного навчання іноземних мов (Подосиннікова, 2012), що сприяють розвитку критичного мислення: створення кластерів при введенні нових тем, що створюють асоціативне поле; мозковий штурм; визначення причинно-наслідкових зв'язків подій або взаємин героїв тексту, висловлювання умовивисновків на основі особистої інтерпретації; створення медіатекстів, оголошень, написання продовження тексту або власної кінцівки; визначення факту і вимислу, простежування зв'язків між змістом тексту, особистим досвідом учня і реальним світом. До відповідних прийомів розвитку критичного мислення, які є ефективними для формування вмінь КЧ, віднесено «Інсерт», «Фішбон», «Ідеал», «Кошик ідей», «Дерево прогнозів», «Читання із зупинками» та інші (Нікітченко, Тарасова, 2017).

**Висновки.** Науково обґрунтована організація формування вмінь КЧ майбутніх учителів АМ на матеріалі автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань із використанням відповідних стратегій і прийомів дозволяє не лише підвищити ефективність навчання читання а, головне, досягати головної мети навчання – розвивати особистість здобувачів освіти, готувати їх до побудови успішної індивідуальної особистісної і професійної життєвої траєкторії у сучасному інформаційному суспільстві. Залучені до процесу критичного мислення вони самостійно здобувають знання, спілкуються, разом висувують ідеї, використовують набуті знання і вміння в нових ситуаціях, творять, навчаються формулювати власні думки та поважати думки інших.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у розробленні та експериментальній перевірці цілісної методики формування англомовної компетентності у КЧ на матеріалі автентичних публіцистичних текстів інтернет-видань у майбутніх учителів АМ.

### **Література**

Безвін Ю. Г., Подосиннікова Г. І. Особливості формування соціокультурної компетентності в майбутніх викладачів англійської мови засобами інформаційно-дослідницького проекту. *Іноземні мови*. 2019. №4. С. 24-37.

Безвін Ю. Г. Формування соціокультурної компетентності у майбутніх викладачів англійської мови засобами проектної діяльності: дис. ... канд.пед.наук: 13.00.02 / КНЛУ. Київ, 2017. 216 с.

Бігич О. Б. Модерація й розвиток критичного мислення майбутніх учителів іспанської мови як технології формування методичної компетентності. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*. 2019. № 31. С. 43–52.

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2003. 273с.

Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: Підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

Нікітченко О. С., Тарасова О. А. Формування навичок критичного мислення на уроках іноземної мови: навчально-практичний посібник. Харків: «Друкарня Мадрид», 2017. 104 с.

Подосиннікова Г. І., Огієнко Д. С. Методична характеристика англомовних автентичних текстів періодичних он-лайн видань як матеріалу для формування компетентності у читанні учнів профільної школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. Т. 7. № 101. С. 191–207.

Подосиннікова Г. І. Методична характеристика інтерактивного навчання іноземних мов. *Педагогічний процес: теорія і практика*: зб. наук. праць. 2012. Вип. 3. С. 196-208.

Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання: (проект) / Ніколаєва С. Ю. та ін. Київ, Вінниця: The British Council, Нова книга, 2001. 245 с.

Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії): посібник для вчителя. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 105 с.

Тягло О. Досвід засвоєння критичного мислення в українській вищій школі. *Філософія освіти. Philosophy of Education*. 2017. № 2 (21). С. 240-257.

Halpern D. F. *Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking*. 5th ed. New York: Psychology Press, 2014. 654 p.

Harmer J. *The Practice of English Language Teaching*. 5th ed. London: Pearson Education ESL, 2015. 446 p.

Le V. H., Wan R., Chong S. L. Critical Reading in Higher Education: A Systematic Review. *Thinking Skills and Creativity*. 2022. 44 (5-6). Retrieved from: <https://www.researchgate.net/publication/359598473>

Paul R. W. *Critical Thinking: What Every Person Needs To Survive in a Rapidly Changing World*. Rohnert Park: Foundation for Critical Thinking, 1990. 572 p.

Spears D. M. *Developing Critical Reading Skills*. 9th Edition. Boston: McGraw-Hill College, 2012. 592 p.

Teaching and Learning Strategies for The Thinking Classroom / A. Crawford, J. Makinster, S. Mathews, W. Saul. New York: The International Debate Education Association, 2005. 244 p.

Wallace C. *Critical Reading in Language Education*. New York : Palgrave Macmillan, 2003. 226 p.

## Teaching critical reading of authentic Publicistic texts from the internet editions to pre-service English teachers

**Podosynnikova Hanna<sup>2</sup>**

*Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, Sumy, Ukraine*

*The article deals with one of the current problems related to modern foreign language and culture teaching methodology – the development of pre-service English teachers' critical reading skills on the material of authentic publicistic texts from the Internet editions. Particularly, the notions of critical thinking and critical reading are defined. Various points of view in the psychological and pedagogical literature concerning the concept "critical thinking" are described; the key features of critical thinking in the educational dimension are outlined. The attention is focused on theoretical methodological background of developing pre-service English teachers' critical reading skills on the material of authentic publicistic texts taken from the Internet editions. The main methodological types of reading are outlined, the peculiarities of critical reading as compared to analytical reading are revealed. The critical reading skills are considered. The main stages of developing critical thinking skills in correlation with building up critical reading skills are characterized. It is substantiated that the potential of authentic publicistic texts from the Internet editions in developing pre-service English teachers' critical reading skills is considerable. It is determined that the main goal of developing pre-service English teachers' critical reading skills on the material of authentic publicistic texts from the Internet editions is to expand students' cognitive skills and competencies to solve social, scientific, practical and professional problems effectively. The article considers the strategies of forming pre-service English teachers' critical thinking skills on the material of authentic publicistic texts from the Internet editions that are annotating, pre-scanning, contextualization, putting questions, reflexion, outlining and summarizing, evaluating statements, comparing and contrasting of thematically relevant texts, etc. The teaching techniques of developing critical thinking skills in the process of teaching critical reading to pre-service English teachers are offered.*

**Keywords:** *reading competence, critical reading, critical thinking, critical reading skills, authentic texts, publicistic texts, the Internet editions, stages of teaching critical reading, strategies of developing critical reading skills, techniques of forming critical thinking skills, the English language, pre-service teachers.*

### References

Bezvin, Yu.H., & Podosynnikova, H.I. (2019). Osoblyvosti formuvannya sotsiokul'turnoyi kompetentnosti v maybutnikh vykladachiv anhliys'koyi movy zasobamy informatsiyno-doslidnyts'koho proektu [Peculiarities of the formation of sociocultural competence in future teachers of the English language by means of an information and research project]. *Inozemni movy – Foreign languages*. Vols. 4, pp. 24-37 [in Ukrainian].

Bezvin, Yu.H. (2017). Formuvannya sotsiokul'turnoi kompetentnosti u maibutnikh vykladachiv anhliiskoi movy zasobamy proektnoi diialnosti [Formation of socio-cultural competence in future teachers of the English language by means of project activity]. *Candidate's thesis*. Kyiv: KNLU [in Ukrainian].

<sup>2</sup>PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences), Associate Professor, Acting Head of the Department of English Philology and Linguodidactics at the Sumy Makarenko State Pedagogical University

Bihych, O.B. (2019). Moderatsiia y rozvytok krytychnoho myslennia maibutnikh uchyteliv ispanskoï movy yak tekhnolohii formuvannia metodychnoi kompetentnosti [Moderation and development of critical thinking of future teachers of the Spanish language as a methodical competence formation technology]. *Visnyk KNLU. Serii Pedahohika ta psykholohiia – Bulletin of KNLU. Pedagogy and psychology series*. Vols. 31, pp. 43-52 [in Ukrainian].

Crawford, A., Makinster, J., Mathews, S., & Saul, W. (2005). *Teaching and Learning Strategies for The Thinking Classroom*. New York: The International Debate Education Association [in English].

Halpern, D.F. (2014). *Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking*. 5th ed. New York: Psychology Press [in English].

Harmer, J. (2015). *The Practice of English Language Teaching*. 5th ed. London: Pearson Education ESL [in English].

Le, V. H., Wan, R., & Chong, S. L. (2022). Critical Reading in Higher Education: A Systematic Review. *Thinking Skills and Creativity*, 44 (5-6). Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/359598473> [in English].

Nikitchenko, O.S., & Tarasova, O.A. (2017). *Formuvannia navychok krytychnoho myslennia na urokakh inozemnoi movy [Formation of critical thinking skills in foreign language lessons]*. Kharkiv: "Drukarnia Madryd" [in Ukrainian].

Nikolaieva, S.Yu. (Ed.). (2003). *Zahalnoievropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [All-European Recommendations on language education: study, teaching, evaluation]*. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].

Nikolaieva, S.Yu., Solovey, M.I., Petrashchuk, O.P., Golovach, Yu.V., & Inozemtseva, I.O., et al. (2001). *Prohrama z anhliiskoi movy dlia universytetiv / instytutiv (piatyrichnyi kurs navchannia: (proekt) [English language program for universities / institutes (five-year study course: (project))]*. Kyiv, Vinnytsia: The British Council, Nova knyha, [in Ukrainian and English.]

*Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka: Pidruchnyk dlia studentiv klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv*. S. Yu. Nikolaieva (2013). [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: Textbook for students of classical, pedagogical and linguistic universities]. Ed. Bihych O.B., Borysko N.F., Boretska H.E., Haponova S.V., Maier N.V., et al. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].

Paul, R. W. (1990). *Critical Thinking: What Every Person Needs To Survive in a Rapidly Changing World. Rohnert Park: Foundation for Critical Thinking* [in English].

Podosynnikova, H.I. (2012). *Metodychna kharakterystyka interaktyvnoho navchannia inozemnykh mov [Methodical characteristics of interactive foreign language learning]*. *Pedahohichnyi protses: teoriia i praktyka – Pedagogical process: theory and practice: coll. of science works*. 3, 196-208 [in Ukrainian].

Podosynnikova, H.I., & Ohienko, D.S. (2020). *Metodychna kharakterystyka anhlovnykh avtentychnykh tekstiv periodychnykh on-lain vydan yak materialu dlia formuvannia kompetentnosti u chytanni uchniv profilnoi shkoly [Methodical characteristics of English-language authentic texts of periodical online publications as material for the formation of reading competence of special school students]*. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, Vol. 7, 101, 191–207 [in Ukrainian].

Spears, D.M. (2012). *Developing Critical Reading Skills*. 9th Edition. Boston: McGraw-Hill College [in English].

Terno, S.O. (2011). *Teoriia rozvytku krytychnoho myslennia (na prykladi navchannia istorii) [The theory of development of critical thinking (on the example of teaching history)]*. Zaporizhzhia: Zaporizkyi natsionalnyi universytet [in Ukrainian]

Tiahlo, O. (2017). *Dosvid zasvoiennia krytychnoho myslennia v ukrainskii vyshchii shkoli [The experience of learning critical thinking in Ukrainian higher education]*. *Filosofiiia osvity – Philosophy of Education*, 2 (21), 240-257 [in Ukrainian].

Wallace, C. (2003). *Critical Reading in Language Education*. New York: Palgrave Macmillan [in English].

Accepted: February 06, 2023

